

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN YETERLİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ (MERKEZ BATTALGAZİ İLÇESİ ÖRNEĞİ)*

Mehmet Hasan SELÇUK¹

Celal TAŞKIRAN²

ÖZET

Bu araştırmada, öğrencilerin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın genel amacına bağlı olarak araştırmada nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Malatya merkez Battalgazi ilçesinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenime devam eden 1759 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin analizinde betimsel analiz, t-testi ve ANOVA (varyans analizi) kullanılmıştır. Cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre beden eğitimi öğretmenlerini öğretim yeterliği ve diğer boyutlarda daha yeterli olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Okul türü değişkenine göre, Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini diğer türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek düzeyde algıladıkları belirlenmiştir. Gelir düzeyine göre, öğrencilerin ailelerinin gelirine göre anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Gelir düzeyi incelendiğinde tüm boyutlarda öğrencilerin görüşlerinin değiştiği görülmüştür. Spor yapma durumuna göre, öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin sadece öğretim yeterliği boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Diğer boyutlarda ise öğrenci görüşlerinin değişmediği görülmüştür. Okul takımına katılma durumuna göre, okul takımına katılan öğrencilerin öğretim yeterliği boyutu ve yeterlik ölçeğinin geneli açısından beden eğitimi öğretmenlerine karşı algılarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer boyutlarda ise, okul takımına katılıp katılmama durumuna bağlı olmaksızın öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, okul takımına katılma durumu ve spor yapma alışkanlığına göre anlamlı yönde farklılıklar olduğunu göstermiştir. Yaş ve sınıf değişkenine göre ise anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Yeterlik

INVESTIGATION OF SECONDARY EDUCATION STUDENTS 'OPINIONS ABOUT THE COMPETENCY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS (CENTRAL BATTALGAZI DISTRICT EXAMPLE)

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine students opinions about physical education and sports teachers competencies in terms of various variables. Depending on the general purpose of the study, the causal comparison model was used in the study. The study group of the research consists of 1759 students who continue their education in official secondary education institutions in Battalgazi district of Malatya. Descriptive analysis, t-test and ANOVA (analysis of variance) were used to analyze the data. According to the gender variable, it was concluded that female students perceive physical education teachers as more competent in teaching competence and other dimensions than male students. According to the school type variable, it was determined that the students studying in Anatolian high schools perceive the physical education teachers' competencies at a higher

¹Millî Eğitim Müdürlüğü, Malatya, Türkiye, mehmethasanselcuk@hotmail.com

Orcid: 0000-0002-3392-7916 (Yazışmadan sorumlu yazar)

²Hitit Üniversitesi, Çorum, Türkiye, celaltaskiran@hitit.edu.tr, Orcid: 0000-0001-8941-4987

*Bu makale Mehmet Hasan Selçuk'un Celal Taşkiran danışmanlığında yürüttüğü "Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Merkez Battalgazi İlçesi Örneği)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

level than the students studying in other types of high schools. According to income level, it has been determined that students differ significantly according to their families income. When the income level was examined, it was seen that the opinions of the students changed in all dimensions. According to the state of doing sports, it has been determined that students opinions about the competencies of physical education teachers differ only in the dimension of teaching competence. In other dimensions, it was observed that student views did not change. According to the status of joining the school team, it was determined that the perceptions of students participating in the school team towards physical education teachers were higher in terms of teaching competence dimension and competence scale in general. In other dimensions, it was determined that students opinions about the competencies of physical education teachers were similar regardless of whether they joined the school team or not. The results of the research showed that there are significant differences in the opinions of secondary school students regarding the competencies of physical education and sports teachers according to gender, school type, income level, participation in the school team and sports habits. There was no significant difference in terms of age and grade variables.

Keywords: Secondary Education, Physical Education and Sports Teacher, Competence

GİRİŞ

Eğitim, birey ve toplumların gelişmesinde en önemli faktör görevini üstlenmektedir. Her geçen gün eğitimin önemi ve gerekliliği artmaktadır. Bilgi toplumu olabilmek için eğitilmiş insanların sayısının artması gerekmektedir. Problemlerin çözümü için çözüm yolları arayan, üretken, ilgi ve hedeflerini gerçekleştirmede cömert olan, adaletli, insanlar arası ilişkilerde demokratik ve özerk, toplumsal ve kültürel anlamda yapıcı, tamamlayıcı yönü baskın olan, mesleki anlamda kültürü tamamlanmış bireyleri kazandırmak, eğitimin önemine ve gerekliliğine inanmış olan topluluklarda mümkün görülmektedir (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

Bireyin toplum içindeki bu sorumluluklarının bilincinde olmasını sağlayan kurumların başında da okullar gelmektedir. Eğitim içerisinde olan okullar, çocuğun sosyalleşmesini sağlarken bir yandan da öğrencinin okul dışındaki toplumsal davranışlarını iyileştirici ve toplumsal gelişimini sağlayıcı bir ortam yaratmaya çalışır (Boztepe, 1994).

Kişiliğimizin gelişmesinde, toplumsal ve ahlaki değerlerimizin oluşmasında okulun inkâr edilmeyecek kadar büyük payı bulunmaktadır. Birey, ailesinin etkisi dışında insanlarla en çok ilişkilerini ve etkileşimini okul ortamında gerçekleştirir. Okul gençlerin öğrenim sağladıkları, arkadaşlık edindikleri ve öğretmenleriyle de farklı sosyal ilişkiler kurdukları toplumsal bir yerdir (Yapan, 1992). Bu bilgiler ışığında öğretmen için okul içerisindeki en önemli kişidir denilebilir.

Toplumun da değer yargıları göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlik mesleği en önemli meslek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü diğer mesleklerin devinışsel, bilişsel özelliklerinin oluşmasında öğretmenliğin önemli bir etkisi bulunmaktadır (Işık, Çiltaş ve Baş, 2010). İsminden de anlaşılacağı üzere öğretmen öğretme sürecini işleyen, disiplini ve otoriteyi sağlayan kişidir (Çelikten ve ark., 2005). Günümüz şartlarında öğretmenlik mesleği eğitim

konularında uzman, sosyo-kültürel olaylara hakim olan, bilimsel ve teknolojik alanlara ilgisi olan, özel alan uzmanlığı bilgi ve becerisi olan yetkin bir alandır (Şişman ve Acat, 2003).

Öğretmenin yeterliği; öğretmenin öğretim için sarf edeceği çabayı, belirlemiş olduğu hedef ve isteğini etkiler. Daha gayretli, daha organizeli ve daha planlı olan öğretmenler yeterliliği yüksek olan öğretmenlerdir. Bu öğretmenler sürekli gelişime açık eğilimindedirler (Allinder, 1994). Bunun yanı sıra yeterliliği yüksek olan öğretmenlerin yeni düşüncelere açık, öğrencilerin eksikliklerini belirleyip ona göre planlamalar yapıp yeni metotları denemeye açık oldukları da belirtilmiştir (Stein ve Wang, 1988). Yine yeterliliği yüksek olan öğretmenler, konunun öğretilmesinde daha çok zaman harcarlarken, yeterliliği yüksek olmayan öğretmenlerin daha az zaman harcama isteğinde oldukları belirtilmiştir (Riggs ve Enochs, 1990).

Günümüz dünyasında sürekli olarak değişen ve gelişen teknoloji ve olaylar kişiler üzerinde etki yapmaya başlamıştır. Eğitimin bu durumdaki işlevselliği toplum üstündeki bu etkiye karşı kaliteli insan gücü yetiştirme olacaktır. İnsanın ruhen, bedenen ve zihnen güçlü olması, nitelikli insan gücü gibi sonuçlar oluşturacaktır. Tüm bunlar beden eğitimiyle sağlanacaktır. Bedenin eğitimi de sporun temellerini oluşturan çok yönlü çeşitleriyle kazanılır (Yalçınar, 1991).

Beden Eğitimi dersi sayesinde öğrencilerin kendilerine güveni artar. Öğrenciler beden eğitimi dersi sayesinde kendilerini kontrol etme, doğru ve çabuk karar verebilme yeteneklerini geliştirir. Öğrenciler spor ve oyun yoluyla bütün etkinliklerde düzenli ve kurallı davranmayı, her ortamda sporculuk kurallarına uygun davranmayı öğrenir (Bayhan, 2009). İnsan yetiştirmenin zorlu bir süreç olduğu düşünüldüğünde, öğrencilere bireysel ve sosyal sorumluluk kazandırılmasında beden eğitimi dersinin ve öğretmenin önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır (Karaca ve Filiz, 2020).

Bir beden eğitimi öğretmeni sadece ilgili olduğu alanda çok üstün yeteneklere ve becerilere sahip olması yeterli değildir. Beden eğitimi öğretmeni bunun yanında bu kazanımların öğrencilere kalıcı olarak aktarılması gerektiğini de bilmelidirler. Kendisini iyi yetiştirmiş bir beden eğitimi öğretmeni sadece eğitim ortamında ders becerilerini aktarmakla kalmaz aynı zamanda toplumsal yaşamda da gerekli olan davranışlarıyla örnek olan kişidir. Beden eğitimi öğretmeni öğretim tekniklerini iyi uygulayan, gerektiğinde fizyolog ve gerektiğinde ise öğüt verici ve ikna yönüyle de bir psikoloğun yeteneğine sahip olmalıdır (Martens, 1998).

Beden eğitimi öğretmeni alanı itibariyle öğrenciler ile daha pozitif diyaloglar kurabilmektedir. Bu özellikleri bakımından öğrencilerin en çok güven duydukları, sevdikleri

ve en çok iletişim kurdukları kişidir. Bundan dolayı öğrenciler ile daha yakın ilişkiler kurar, okul idaresi ve meslektaşlarıyla sürekli diyalog içerisinde kalır. Bu yönü itibariyle sosyal yönden sorumluluk alır (İşler, 2001).

Türkiye’de öğretmen yetiştiren kurumlara bakıldığında Cumhuriyet dönemi başta olmak üzere günümüze gelene kadar yetiştirme sisteminde birçok değişikliğin yapıldığını görmekteyiz. Öğretmenlik mesleğinde genel anlamda yeterli alan bilgisi, genel kültür bilgisi ve meslek bilgisinin yanında pratik olma kazanımlarının olması hedeflenir (Yazıcı, 2009). Günümüzde öğretmenler KPSS sınavına dayalı olarak atanmaktadırlar. Bu atama şekline bakıldığında öğretmen adaylarının yetersizlikleri olduğu görülmüştür. Kamu Personeli Seçme Sınavları (KPSS) incelendiğinde adaylarının alan bilgilerini ölçen soruların olmadığı görülmektedir (Bulut ve Doğar, 2006). Beden eğitimi öğretmenliği dışındaki diğer branşlarda alan sınavı çok daha erken yıllarda başlamış olmasına rağmen, beden eğitiminde alan sınavı 2019-2020 eğitim öğretim yılında başlamıştır. Bu ise geç kalınmış bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Alan sınavı beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliği açısından önem arz etmektedir.

Beden eğitimi dersinin uygulayıcısı ve öğrencilerin ideal bir birey olarak yetişmesinde önemli bir yere sahip olan beden eğitimi ve spor öğretmeninin yeterliğinin nasıl algılandığının araştırılması ile nitelikli beden eğitimi ve spor öğretmeninin öğrencilerine karşı nasıl bir eğitim metoduyla yaklaşması gerektiği yönünde yeni fikirler vermesi açısından eğitim camiasına yararlı olacağı düşünülmekte ve bu bakımdan araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Öğrenci görüşlerine göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterlikleri ne düzeydedir?
2. Öğrenci görüşlerine göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerinin alt boyutları arasında ne düzeyde bir ilişki vardır?
3. Öğrenci görüşlerine göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterlikleri, öğrencilerin cinsiyetlerine, yaşına, devam ettikleri okul türüne, öğrenim gördükleri sınıfa, ailelerinin gelir düzeyine, spor yapma durumuna, okul takımına katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

MATERYAL VE METOT

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın genel amacı, öğrenci görüşlerine dayalı olarak beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlik düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin kendi demografik özelliklerine göre fark gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmanın genel amacına bağlı olarak araştırmada nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Nedensel karşılaştırma modeli ortaya çıkmış bir durum ya da olayın nedenlerini ve bu nedenlere etki eden değişkenleri ya da bir etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik bir araştırma modelidir (Büyüköztürk ve ark., 2010). Nedensel karşılaştırma modeli bireyler ya da gruplar arasındaki farklılıkların nedenlerinin ve sonuçlarının anlaşılmasına olanak sağlayan bir araştırma modelidir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Malatya il merkezindeki liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 2019-2020 eğitim öğretim yılı Malatya merkez Battalgazi ilçesinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenime devam eden öğrencilerle sınırlıdır. Özel okullar araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Battalgazi merkez ilçesinde toplam 16.990 öğrenci bulunmaktadır. Anket 1800 öğrenciye uygulanmıştır ve 41 adet anket ise yanlış ve eksik doldurulardan dolayı çıkarılmıştır. Ayrıca çalışma, veri toplama aracı olarak anket (ölçek) yöntemi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada gerekli olan örneklem büyüklüğü belirlenirken güç analizi kullanılmıştır. Güç, gerçekte yanlış olan sıfır hipotezini (null hipotezi) reddetme olasılığını ifade eder. Güç analizi yapılması düşünülen bir araştırmanın istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü sonuçlar ortaya koyması için belirli değişkenleri göz önünde bulundurarak gerekli olan örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında kullanılan bir analiz tekniğidir (Cohen, 1988).

Araştırmadan elde edilen sonuçların istatistiksel olarak güçlü olabilmesi için gerekli olan en küçük örneklem büyüklüğünün güç analizi sonucunda 1200 olması gerektiği hesaplanmıştır. Veri toplama sürecinde karşılaşılabilecek sorunlar göz önünde bulundurularak 1800 öğrenciden veri toplanması amaçlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından hazırlanan öğrencilerin kişisel ve sosyal özelliklerini içeren sorulardan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda öğrencinin yaşı, cinsiyeti, okul türü, sınıfı, aile gelir düzeyi, okul takımına katılma ve spor yapma durumları ile ilgili sorular yer almaktadır. Ayrıca araştırma kapsamında araştırmacı tarafından geliştirilen Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu kısımda araştırmada elde edilen bulgular ile bu bulgulara ait yorumlar bulunmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	847	48.2
	Erkek	912	51.8
Yaş	14 yaş	291	16.5
	15 yaş	410	23.3
	16 yaş	465	26.4
	17 yaş	414	23.5
	18 yaş	179	10.2
Okul Türü	Anadolu Lisesi	892	50.7
	Spor Lisesi	121	6.9
	İmam Hatip Lisesi	296	16.8
	Meslek Lisesi	450	25.6
Sınıf	9. sınıf	505	28.7
	10. sınıf	440	25.0
	11. sınıf	458	26.0
	12. sınıf	356	20.2
Gelir Düzeyi	1000-1500 TL	248	14.1
	1501-2000 TL	325	18.5
	2001-2500 TL	475	27.0
	2501-3000 TL	247	14.0
	3001 TL ve üstü	464	26.4
Okul Takımına Katılma	Katılıyor	605	34.4
	Katılmıyor	1154	65.6
Spor Yapma Durumu	Yapıyor	1093	62.1
	Yapmıyor	440	25.0
	Pasif seyirci	226	12.8
	Toplam	1759	100

Tablo 2. Öğretmen Yeterliğine İlişkin Betimsel İstatistik Hesaplamaları

Boyutlar	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Std. Sapma	Düzy
Öğretim yeterliği	1.00	5.00	3.56	0.95	Katılıyorum
Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	1.00	5.00	3.74	1.01	Katılıyorum
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	1.00	5.00	3.79	1.02	Katılıyorum
Yeterlik (toplam)	1.09	5.00	3.69	0.90	Katılıyorum

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlik düzeyleri, öğretim yeterliği alt boyutu açısından incelendiğinde, aritmetik ortalama puanının 3.56, standart sapma puanının 0.95 olduğu görülmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilerle ilişkilerine yönelik yeterliklerine ilişkin hesaplanan aritmetik ortalama puanı 3.74, standart sapma puanı 1.01 olarak hesaplanmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin tutum ve değer kazandırma yeterliklerine ilişkin hesaplanan aritmetik ortalama puanının 3.79, standart sapma puanının 1.02 olduğu görülmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin hesaplanan aritmetik ortalama puanı 3.69, standart sapma puanı 0.90'dir. Ölçeğin genelinden ve alt boyutlarından alınan aritmetik ortalama puanları incelendiğinde, öğrencilerin görüşlerine göre beden eğitimi öğretmenlerinin diğer boyutlara kıyasla tutum ve değer kazandırma konusunda daha yetkin olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenciler, beden eğitimi öğretmeni yeterlik ölçeğinde yer alan ifadelerle ortalama olarak katılıyorum düzeyinde yanıt vermişlerdir.

Tablo 3. Öğretmen Yeterliğine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar	1	2	3	4
1. Öğretim yeterliği	-			
2. Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	.67**	-		
3. Tutum ve değer kazandırma yeterliği	.68**	.72**	-	
4. Yeterlik (toplam)	.88**	.90**	.89**	-

Not: *** $p < .001$

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin hesaplanan korelasyon analizleri sonucunda, öğretim yeterliği ile öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik arasında orta düzeyde [$r = 0.67$, $p < .001$] anlamlı bir ilişki olduğu, ayrıca öğretim yeterliği ile tutum ve değer kazandırma yeterliği arasında orta düzeyde [$r = 0.68$, $p < .001$] anlamlı bir ilişki olduğu

belirlenmiştir. Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik ile tutum ve değer kazandırma yeterliği arasında yüksek düzeyde [$r = 0.72, p < .001$] anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ölçeğin alt boyutları ile ölçeğin geneli arasında hesaplanan korelasyon katsayılarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Korelasyon analizinden elde edilen bulgular, öğretmen yeterliğinin alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermiştir.

Tablo 4. Öğretmen Yeterliğinin Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Boyutlar	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	sd	t	p
Öğretim Yeterliği	Erkek	847	$\frac{3}{.51}$	$\frac{1}{.02}$	175	-	0.04*
	Kız	912	$\frac{3}{.60}$	$\frac{0}{.89}$			
Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	Erkek	847	$\frac{3}{.66}$	$\frac{1}{.06}$	175	-	0.00**
	Kız	912	$\frac{3}{.82}$	$\frac{0}{.96}$			
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	Erkek	847	$\frac{3}{.73}$	$\frac{1}{.07}$	175	-	0.02*
	Kız	912	$\frac{3}{.84}$	$\frac{0}{.97}$			
Yeterlik (toplam)	Erkek	847	$\frac{3}{.63}$	$\frac{0}{.95}$	175	-	0.00**
	Kız	912	$\frac{3}{.75}$	$\frac{0}{.85}$			

Not: Ss: Standart Sapma; Ort: aritmetik ortalama; sd: Serbestlik derecesi;

* $p < .05$, * $p < .001$.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda, öğretim yeterliği boyutunda [$t_{(1757)} = -1.98, p < .05$] anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aritmetik ortalama puanları incelendiğinde kız öğrencilerin ($X = 3.60$) erkek öğrencilere göre ($X = 3.51$) beden eğitimi öğretmenlerini öğretim yeterliği boyutunda daha yeterli olarak algıladıkları söylenebilir. Öğretim yeterliği boyutuna benzer şekilde öğrencilerle ilişkiler boyutu [$t_{(1757)} = -3.18, p < .01$], tutum ve değer kazandırma boyutu [$t_{(1757)} = -2.28, p < .05$], ve yeterlik ölçeğinin geneli açısından [$t_{(1757)} = -2.77, p < .01$] cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Aritmetik ortalama puanları incelendiğinde ise bu farkın kız öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle kız öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenlerini, yeterliğin geneli ve alt boyutları açısından daha yeterli algıladıkları görülmektedir.

Tablo 5. Öğretmen Yeterliğinin Yaş Değişkenine Göre Analizi

Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{x}$	sd	F	p	Fark ^a
Öğretim Yeterliği	1) 14 yaş	291	3.63	4	1.21	.30	-
	2) 15 yaş	410	3.55	1754			
	3) 16 yaş	464	3.53				
	4) 17 yaş	414	3.50				
	5) 18 yaş	179	3.64				
Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	1) 14 yaş	291	3.82	4	1.05	.38	-
	2) 15 yaş	410	3.78	1754			
	3) 16 yaş	464	3.74				
	4) 17 yaş	414	3.67				
	5) 18 yaş	179	3.73				
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	1) 14 yaş	291	3.84	4	1.16	.32	-
	2) 15 yaş	410	3.83	1754			
	3) 16 yaş	464	3.80				
	4) 17 yaş	414	3.70				
	5) 18 yaş	179	3.78				
Yeterlik	1) 14 yaş	291	3.76	4	1.15	.33	-
	2) 15 yaş	410	3.72	1754			
	3) 16 yaş	464	3.69				
	4) 17 yaş	414	3.62				
	5) 18 yaş	179	3.71				

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Tablo 5'deki veriler incelendiğinde ölçeğin alt boyutları ve geneli için yapılan analizler neticesinde hesaplanan *p* değerlerinin 0.05'den büyük olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin yaşlarının, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, farklı yaşlardaki öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini benzer düzeyde algıladıkları ifade edilebilir.

Tablo 6. Öğretmen Yeterliğinin Okul Türü Değişkenine Göre Analizi

Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{x}$	sd	F	p	Fark ^a
Öğretim Yeterliği	1) Anadolu Lisesi	892	3.69	3	18.34	.00***	1>2
	2) Spor Lisesi	121	3.43	1755			1>3
	3) İmam Hatip Lisesi	296	3.23				4>3
	4) Meslek Lisesi	450	3.54				
Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	1) Anadolu Lisesi	892	3.82	3	9.08	.00***	1>2
	2) Spor Lisesi	121	3.35	1755			1>3
	3) İmam Hatip Lisesi	296	3.63				4>2
	4) Meslek Lisesi	450	3.77				
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	1) Anadolu Lisesi	892	3.87	3	7.50	.00***	1>2
	2) Spor Lisesi	121	3.54	1755			1>3
	3) İmam Hatip Lisesi	296	3.60				4>2
	4) Meslek Lisesi	450	3.82				4>3
Yeterlik	1) Anadolu Lisesi	892	3.79	3	12.10	.00***	1>2
	2) Spor Lisesi	121	3.44	1755			1>3
	3) İmam Hatip Lisesi	296	3.48				4>2
	4) Meslek Lisesi	450	3.71				4>3

*** $p < .001$, a: Dunnet's C testi.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, yeterlik ölçeğinin genelinde ve alt boyutlarında öğrenim görülen okul türüne göre anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı belirlenmiştir. Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Dunnet's C testi sonucunda, spor lisesinde ve imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini daha düşük düzeyde algıladıkları belirlenmiştir.

Tablo 6' deki bulgular incelendiğinde Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini diğer türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek düzeyde algıladıkları belirlenmiştir. Okul türüne göre yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak, öğrenim görülen okul türünün beden eğitimi öğretmenlerinin algılanan yeterlikleri üzerinde önemli bir bağımsız değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Öğretmen Yeterliğinin Sınıf Değişkenine Göre Analizi

Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{x}$	sd	F	p	Fark ^a
Öğretim Yeterliği	1) 9. sınıf	505	3.58	3	1.71	.16	-
	2) 10. sınıf	440	3.56	1755			
	3) 11. sınıf	458	3.47				
	4) 12.sınıf	356	3.62				
Öğrencilerle ilişkilerle yönelik	1) 9. sınıf	505	3.79	3	1.35	.25	-
	2) 10. sınıf	440	3.78	1755			
	3) 11. sınıf	458	3.68				
	4) 12.sınıf	356	3.70				
Tutum ve değer kazandırma	1) 9. sınıf	505	3.81	3	1.42	.23	-
	2) 10. sınıf	440	3.85	1755			
	3) 11. sınıf	458	3.72				
	4) 12.sınıf	356	3.77				
Yeterlik	1) 9. sınıf	505	3.72	3	1.40	.24	-
	2) 10. sınıf	440	3.73	1755			
	3) 11. sınıf	458	3.62				
	4) 12.sınıf	356	3.69				

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Tablo 7’deki veriler incelendiğinde ölçeğin alt boyutları ve geneli için yapılan analizler neticesinde hesaplanan *p* değerlerinin 0.05’den büyük olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, farklı sınıflardaki öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini benzer düzeyde algıladıkları ifade edilebilir.

Tablo 8. Öğretmen Yeterliğinin Ailenin Gelir Düzeylerine Göre Analizi

Boyutlar	Gelir Miktarı	N	$\bar{x}$	sd	F	p	Fark ^a
Öğretim Yeterliği	1) 1000-1500	248	3.34	4	6.50	.00***	5>1
	2) 1501-2000	325	3.51	1754			
	3) 2001-2500	475	3.55				
	4) 2501-3000	247	3.54				
	5) 3001 üzeri	464	3.71				
Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	1) 1000-1500	248	3.57	4	4.17	.00***	5>1
	2) 1501-2000	325	3.68	1754			
	3) 2001-2500	475	3.79				
	4) 2501-3000	247	3.68				
	5) 3001 üzeri	464	3.87				
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	1) 1000-1500	248	3.65	4	5.53	.00***	5>1
	2) 1501-2000	325	3.77	1754			
	3) 2001-2500	475	3.77				
	4) 2501-3000	247	3.66				
	5) 3001 üzeri	464	3.96				
Yeterlik	1) 1000-1500	248	3.52	4	6.08	.00***	5>1
	2) 1501-2000	325	3.65	1754			
	3) 2001-2500	475	3.70				
	4) 2501-3000	247	3.63				
	5) 3001 üzeri	464	3.84				

*** $p < .001$, a: Dunnet's C testi

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin ailelerinin gelirine göre anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Tablo 8' daki bulgular incelendiğinde öğretim yeterliği [$F_{(4, 1754)} = 6.50, p < .001$], öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik [$F_{(4, 1754)} = 4.17, p < .001$], tutum ve değer kazandırma yeterliği [$F_{(4, 1754)} = 5.53, p < .001$] ve yeterlik [$F_{(4, 1754)} = 6.08, p < .001$] açısından öğrencilerin görüşlerinin değiştiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Dunnet's C testi sonucunda, aylık 3001 TL ve üzeri gelire sahip ailelerden gelen öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerini yeterliğin geneli ve alt boyutları açısından ailesinin aylık geliri 1000-1500 TL aralığında olan öğrencilerden daha yeterli algıladıkları görülmüştür.

Tablo 9. Öğretmen Yeterliğinin Spor Yapma Durumuna Göre Analizi

Boyutlar	Spor Yapma	N	$\bar{x}$	sd	F	p	Fark ^a
Öğretim Yeterliği	1) Yapıyor	1093	3.61	2	5.45	.004**	1>2
	2) Yapmıyor	440	3.43	1756			
	3) Pasif izleyici	226	3.57				
Öğrencilerle ilişkilerle yönelik yeterlik	1) Yapıyor	1093	3.76	2	0.65	0.52	
	2) Yapmıyor	440	3.70	1756			
	3) Pasif izleyici	226	3.72				
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	1) Yapıyor	1093	3.80	2	0.72	0.48	
	2) Yapmıyor	440	3.74	1756			
	3) Pasif izleyici	226	3.82				
Yeterlik	1) Yapıyor	1093	3.72	2	2.04	0.13	
	2) Yapmıyor	440	3.62	1756			
	3) Pasif izleyici	226	3.70				

** $p < .01$; a: Scheffe testi

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin spor yapma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin sadece öğretim yeterliği boyutunda [$F_{(2, 1756)} = 5.45, p < .01$], anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerle ilişkiler boyutu [$F_{(2, 1756)} = 0.65, p > .05$], tutum ve değer kazandırma boyutu [$F_{(2, 1756)} = 0.72, p > .05$] ve yeterlik ölçeğinin geneli [$F_{(2, 1756)} = 2.04, p > .05$] açısından öğrenci görüşlerinin spor yapma durumuna göre değişmediği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda, spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere kıyasla beden eğitimi öğretmenlerini öğretim yeterliği konusunda daha yetkin olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Tablo 10. Öğretmen Yeterliğinin Okul Takımına Katılma Durumuna Göre Analizi

Boyutlar	Takıma Katılma	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Öğretim Yeterliği	Evet	60 5	.69	0.92	17	4	0.00*
	Hayır	11 54	.48	0.96	57	.43	*
Öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik	Evet	60 5	.76	1.01	17	0	0.62
	Hayır	11 54	.73	1.01	57	.48	
Tutum ve değer kazandırma yeterliği	Evet	60 5	.83	1.02	17	1	0.19
	Hayır	11 54	.77	1.01	57	.28	
Yeterlik (toplam)	Evet	60 5	.76	0.89	17	2	.02*
	Hayır	11 54	.66	0.91	57	.25	

Not: Ss: Standart Sapma; sd: Serbestlik derecesi;

* $p < .05$, ** $p < .01$

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerinin, öğrencilerin okul takımına katılma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t testi sonucunda, öğretim yeterliği boyutunda [$t_{(1757)} = 4.43, p < .001$] ve yeterlik ölçeğinin genelinde [$t_{(1757)} = 2.25, p < .05$] anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Farkın ortaya çıktığı gruptaki aritmetik ortalama puanları incelendiğinde okul takımına katılan öğrencilerin öğretim yeterliği boyutu ve yeterlik ölçeğinin geneli açısından beden eğitimi öğretmenlerine karşı algılarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Okul takımına katılıp katılmama durumuna bağlı olmaksızın öğrencilerle ilişkiler yönelik yeterlik boyutu ve tutum ve değer kazandırma boyutu açısından öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin, sınıf düzeyi, yaş, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, okul takımına katılma durumu ve spor yapma alışkanlığı değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Yurt içinde ve yurt dışında öz yeterlilikle ilgili birçok araştırmanın olduğu görülmektedir. 21. yy.'dan itibaren ise bu araştırmaların sayısında bir artış kaydedilmiştir. Ancak alan yazında öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin öz yeterliliklerine ilişkin

görüşlerinin incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Diğer branş öğretmenlerinin değerlendirildiği araştırmaların ise sayıca az olduğu ve bu araştırma konusuyla benzerlik göstermeyen değişkenlerle ele alındığı görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma konusu alanında ilk olma özelliği taşımaktadır. Araştırma bu nedenle benzer ve yakın çalışma konularıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Benzer araştırmalara bakıldığında; Senemoğlu, öğrenci görüşlerine göre öğretmen yeterliliklerinin değerlendirildiği çalışmada öğrencilerin öğretmenleriyle ilgili olarak davranışlarıyla (saygılı, sevgi dolu, dostça ve arkadaşça davranan, çözüm odaklı vb..) örnek olan, dersini en iyi şekilde (deneyimli, derse hazırlıklı, planlı, espirili olduğu kadar disiplini sağlayabilen, derse dikkat çekmeyi başarabilen, aktif katılımı sağlayabilen vb..) işleyebilen özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir (Senemoğlu, 2012).

Chen ve Hoshower, öğrencilerin öğretim sistemi ve öğretmenleri değerlendirmeye yönelik algılarını ve bu sisteme katılım motivasyonlarını ortaya koymak amacıyla yaptıkları araştırmada, öğrencilerin değerlendirmeye katılırken onları motive edebilecek bazı faktörlerin olduğunu, öğrencilerin kendilerine öğretim sistemi ve öğretmenleri değerlendirme imkânı verilmesini önemli bir gelişme olarak gördüklerini, yaptıkları değerlendirmelerin dikkate alınarak eğitim formatının oluşturulmasında kullanılabilir olmasının onlar için önemli bir gelişme olduğunu bildirmişlerdir. Öğrenciler tarafından yapılan değerlendirmelerin başta öğretmenler olmak üzere okul idaresi ve eğitimin diğer kademelerindeki yöneticilere etkili bir geri bildirim sağladığını bilmelerinin onları bu tür değerlendirmeler yapmaları konusunda daha istekli davrandıkları görülmüştür (Chen ve Hoshower, 2003). Demirhan ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin ideal bir beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken en önemli üç niteliği; öğrencileri her konuda anlayabilme, mesleki açıdan yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olma ve espri anlayışına sahip olma şeklinde sıraladıkları görülmüştür (Demirhan, Coşkun ve Altay, 2002).

Yapılan araştırmalar öğrencilerin kendilerine imkân verildiği takdirde öğretmenlerinin yeterlilikleriyle ilgili çok faydalı ve dikkat çekici değerlendirmeler yapabildiklerini göstermektedir. Buradan itibaren çalışmada yer alan değişkenler ışığında konu tartışılmaya çalışılmıştır.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında “öğretim yeterliği” boyutunda kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Konuyla ilgili alan yazına bakıldığında Karakaya ve arkadaşları, üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarının niteliklerine yönelik yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre öğretim programları ve öğretim elemanlarını

değerlendirme boyutlarında algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Karakaya, Kılıç ve Uçar, 2016). Yılmaz ve arkadaşları tarafından okul öncesi öğretmenlerinin öz yeterlilik inançları ile teknolojik araç-gereç kullanımlarına yönelik yapılan çalışmada öğretmenlerin öz yeterlilik düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Yılmaz, Tomris ve Kurt, 2016). Benzer şekilde Memişoğlu tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin yeterliliğiyle ilgili öğrenci algılarında cinsiyet bakımından herhangi bir farklılık görülmemiştir (Memişoğlu, 2005). Aynı şekilde Uysal ve Kösemenin yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Uysal ve Kösemen, 2013).

Bu araştırma bulgularına göre cinsiyet ile yeterlilik arasında bir ilişki olduğu, buna karşın yaş ile yeterlilik arasında herhangi bir anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir (Tablo 4. - 5.). Araştırma sonuçları kız öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerini yeterliğin geneli ve alt boyutları açısından daha yeterli algıladıkları görülmektedir. Bulgularda ortaya çıkan bu farklılığı kız öğrencilerin öğretmenlerinin beden eğitimi dersinde kızlara daha rahat hareket edebilme ve kendilerini daha iyi ifade edebilme imkânı sağlayabilmesi, kız öğrencilerin toplumsal ve kültürel kaynaklı nedenlerle dışa dönük davranışlarının teşvik edilmesinde beden eğitimi dersinin özelliği ve dersi veren öğretmenin mesleki deneyimi ve öğrencilere olan yaklaşım tarzının etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenin öğrencilerin sevdiği oyun ve aktivitelere (badminton, bocce, dart, masa tenisi, ip atlama gibi bir veya birkaç kişiyle oynanabilen mikro oyunlar ve yakan top, voleybol) yer vermesi ve dersi kız öğrencilerin ilgisini çekebilecek tarzda işlemesi öğretmenlerini yeterli görmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleriyle öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında Karakaya ve arkadaşları, üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarının niteliklerine yönelik yaptıkları araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Karakaya, Kılıç ve Uçar, 2016). Diğer taraftan Bleidorn ve arkadaşları, öz yeterlilikle ilgili 48 ülkeyi kapsayan araştırmalarında, öz yeterliliğin yaş ve cinsiyetle ilişkili olduğu görülmüştür. Yaş arttıkça öz yeterliliğin arttığı ve erkeklerin öz yeterlilik düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Bleidorn ve ark., 2016). Orth ve Robins de öz yeterliliği açıkladıkları çalışmada yaş faktörünün öz yeterlilik üzerinde etkili olduğunu ve orta yetişkinlik döneminde öz yeterlilik düzeyinde bir artış olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar öz yeterlilik düzeyinin 50-60 yaş aralığına kadar artabileceğini ve yaşlılık dönemiyle birlikte düşüşe geçtiğini ifade etmektedir (Orth ve Robins, 2014). Oğuz tarafından sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlilik inançlarına

yönelik yapılan araştırmada yaş değişkeninin öz yeterlilik üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir (Oğuz, 2009).

Bu araştırmada elde edilen bulgular yaş faktörünün öz yeterlilik konusunda aktif bir değişken olmadığını ve öğrencilerin yaşlarının, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir (Tablo 5). Başka bir ifadeyle, farklı yaşlardaki öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini benzer düzeyde algıladıkları söylenebilir. Araştırmadaki örnekleme grubunun lise 9 ve 12 sınıfları kapsaması, grubun ergenlik döneminde olması ve bu dönemde olan bireylerin kişileri ve olayları değerlendirme, sağlıklı düşünme ve karar verme yetilerini tam olarak kazanamamış olması nedeniyle böyle bir sonucun çıktığı söylenilebilir.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türleri arasında yeterlik ölçeğinin genelinde ve alt boyutlarında öğrenim görülen okula göre anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı belirlenmiştir. Buna göre spor lisesinde ve imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini daha düşük düzeyde algıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini diğer türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek düzeyde algıladıkları belirlenmiştir.

Konuyla ilgili yapılan bazı araştırmalara bakıldığında Saracaloğlu ve arkadaşları tarafından yapılan benzer araştırmada okula göre Anadolu Lisesi öğrencilerinin öğretmenlerini “az yeterli” olarak değerlendirdikleri görülmüştür (Saracaloğlu, Gencel ve Çengel, 2011). Diğer yandan Memişoğlunun araştırmasında da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür (Memişoğlu, 2005). Yapılan analizler doğrultusunda öğrenim görülen okula türünün beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri üzerinde önemli bir bağımsız değişken olduğu söylenebilir. Bulgularda görülen bu farklılık özellikle spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine yönelik görüşlerinin düşük olması açısından manidar bir sonuçtur. Bu durum öğrencilerin spor lisesi gibi belirli alana yönelik eğitim öğretim faaliyeti yürüten bir okulda öğrenim görmeleri nedeniyle beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersinin işlenişi ve hedeflerine yönelik öğrencilerin beklentilerini tam olarak karşılayamadığı düşüncesiyle algılarının düşük olduğu söylenebilir. İmam Hatip Lisesinde beden eğitimi ders müfredatının diğer liselerden farklı olması (zorunlu ders saati 9 sınıflarda 2, 10-11-12. sınıflarda 1 saat) nedeniyle öğretmenlerin etkili ve verimli ders işleyememesi öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliklerine yönelik görüşlerinin daha düşük çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Anadolu Lisesi öğrencilerinde görülen farklılık ise öğrenci potansiyelinin fazla olması bu tarzdaki

okullarda uygulanan ders müfredatının öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik beklentilerini karşılayacak düzeyde olması ve bunun sonucu olarak öğretmenlerin dersi daha etkili, verimli ve amacına uygun şekilde işleyebilmesiyle açıklanabilir.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Konuyla ilgili benzer araştırmalara bakıldığında Karakaya ve ark., üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarının niteliklerine yönelik yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Karakaya, Kılıç ve Uçar, 2016). Uysal ve Kösemen tarafından öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançları hakkındaki yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının sınıf düzeyi bakımından öz yeterlilik düzeyi ve öz yeterlilik inancı üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür (Uysal ve Kösemen, 2013). Buna karşın Tunca ve Şahin tarafından “öğretmen adaylarının biliş ötesi (üst biliş) öğrenme stratejileri ile akademik öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkiye yönelik yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının öz yeterlilik inancının sınıf düzeyine göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir (Tunca ve Şahin, 2014). Benzer şekilde Üstünlüoğlu ve Can tarafından, üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarını değerlendirilmesine yönelik yaptıkları çalışmada, hazırlık sınıfı öğrencileri ile hazırlık programı koordinatörlerinin öğretim elemanlarını değerlendirme konusunda pozitif ve orta düzeyli bir ilişki olduğu görülmüştür (Üstünlüoğlu ve Can, 2012).

Bu araştırmada elde edilen bulgular ise öğrencilerin sınıf düzeylerinin, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşleri üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, farklı sınıflardaki öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerini benzer düzeyde algıladıkları ifade edilebilir. Çünkü beden eğitimi dersi muhtevası gereği her sınıf düzeyine göre aktivitelere yer veren bir yapıya sahip olduğu için öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini benzer düzeyde algıladıkları söylenebilir.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri ile öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı yönde farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna göre aylık 3001 TL ve üzeri gelire sahip ailelerden gelen öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliğini, geneli ve alt boyutları açısından ailesinin aylık geliri 1000-1500 TL aralığında olan öğrencilerden daha yeterli algıladıkları görülmüştür. Elde edilen bulgulardaki farklılık aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin ekonomik kaynaklarının öğrencilerin sosyal ve kültürel alanlara erişimini kolaylaştırması, sosyal ve kültürel donanımlarını çeşitlendirmeleri, zenginleştirmeleri nedeniyle daha bilgili ve bilinçli yetişmeleriyle açıklanabilir.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri ile öğrencilerin spor yapma durumu arasında sadece öğretim yeterliği boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre

spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere kıyasla beden eğitimi öğretmenleri öğretim yeterliği konusunda daha yetkin olarak algıladıkları belirlenmiştir. Spor yapan öğrencilerin sporu sevmeleri dolayısı ile sporla bağlantılı olan beden eğitimi öğretmenlerine olan görüşlerini olumlu yönde etkileme ihtimali beklenen bir durumdur. Ayrıca spora ilgi duyan ve spor aktivitelerine katılan öğrencilerin rol model olarak beden eğitimi öğretmenlerini örnek alma ihtimali spora katılan öğrencilerin görüşlerinin yüksek olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Beden eğitim öğretmenlerinin yeterlikleri ile öğrencilerin okul takımına katılma durumuna göre öğretim yeterliği boyutunda ve yeterlik ölçeğinin genelinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre okul takımına katılan öğrencilerin öğretim yeterliği boyutu ve yeterlik ölçeğinin geneli açısından beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliğine yönelik olarak algılarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Okul takımına katılıp katılmama durumuna bağlı olmaksızın öğrencilerle ilişkilere yönelik yeterlik boyutu ve tutum ve değer kazandırma boyutu açısından öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Okul takımına katılmak, öğrencilere bireysel ve sosyal açıdan kendilerini ifade edebilme, yeteneklerini sergileme, başarılı olma, okulunu temsil etme imkânı sağlamaktadır. Okul takımlarının sevk ve idaresi büyük ölçüde beden eğitimi öğretmenlerinin öncülüğü ve desteğiyle yürütüldüğü için beden eğitimi öğretmenleri okul takımının ve takıma katılan öğrencilerin önemli destekçilerinden birisidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğrencileri yetenekli oldukları spor dallarında yetiştiren, onların başarılı olmaları için gerekli özveriye ve gayreti gösteren, onları psikolojik ve sosyal açıdan destekleyen konumunda olmaları, okul takımına katılan öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine yönelik algılarının yüksek çıkmasında etkili olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinde, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, okul takımına katılma durumu ve spor yapma alışkanlığına göre anlamlı yönde farklılıklar olduğunu göstermiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin kızlar lehine anlamlılık göstermesi ilginç bir sonuçtur. Bu durum beden eğitimi gibi fiziki aktivite ve yetenek gerektiren bir derste daha çok erkeklerin ön planda olduğu algısını da ortadan kaldırmaktadır. Araştırma sonuçları kızların tıpkı erkekler gibi beden eğitimi dersine ilgi duyduklarını, derste aktif olduklarını ve beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliklerini değerlendirme konusunda en az erkekler kadar

duyarlı olduklarını göstermektedir.

Araştırma sonucunda okul türü değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin bulgularda ortaya çıkan sonuçlara göre spor lisesi öğrencilerinin diğer okullarda okuyan öğrencilere göre beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin görüşlerinin düşük olması diğer bir ilginç sonuçtur. Nitekim spor liselerine öğrenci kabulü normal sınav prosedürüne ek olarak özel yetenek sınavıyla öğrenci almaktadır. Spor liselerinde öğrenim gören öğrencilerin spora ilgi duydukları ve belirli bir spor geçmişlerinin olduğu düşünüldüğünde bu öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklerine ilişkin algılarının düşük düzeyde olması ayrıca araştırılması gereken bir durumdur.

Araştırma sonuçları spor yapan ve okul takımına katılan öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğine ilişkin görüşleriyle ilgili daha iyi değerlendirme yapabildiklerini göstermiştir. Bunda öğrencilerin spor yapmayı sevmesi, spor tecrübesinin olması değerlendirme yapmada en etkili faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim ve öğretim sürekli gelişen ve değişen bir çerçevede sürdürüldüğü için beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bu çerçeve doğrultusunda mesleki ve kişisel bakımdan bu gelişim ve değişime ayak uydurmak amacıyla okul aile birliği, öğretmenler kurulu, çeşitli kurslar, seminerler, hizmet içi eğitim vb. etkinliklerle kendilerini desteklemeli ve öğrenciye ulaşabilmek için yeni eğitim ve öğretim metotlarını denemelidirler.

Öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliklerine yönelik yapılan bu çalışma alanında bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu nedenle bu konuyla ilgili yapılacak benzer çalışmalara yol göstermesi bakımından önemlidir. Bu kapsamda benzer çalışmaların daha geniş örneklem gruplarına uygulanması ve MEB’de beden eğitimi ve spor öğretmenlerine yönelik yapılacak bu tarzdaki araştırmalara destek verilmesi ve bunun sonucunda da beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliğiyle ilgili öğrenci görüşlerinin dikkate alınması gerektiğine ilişkin bir anlayışın eğitim ve öğretimde kalitenin yükseltilmesine katkı sunacaktır.

KAYNAKLAR

- Allinder RM. (1994). The Relationship Between Efficacy And The Instructional Practices Of Special Education Teachers And Consultants. *Teacher Education And Special Education* 17(2): 86-95.
- Bayhan P. (2009). İlköğretim Okulları Birinci Kademe Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile İş Doyumları Arasındaki İlişki. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı. Yüksek lisans tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.*
- Bleidorn W, Arslan RC, Denissen JJA, Rentfrow PJ, Gebauer JE, Potter J, et al. Gosling SD. (2016). Age And Gender Differences In Self-Esteem: A Cross-Cultural Window. *Journal Of Personality And Psychology*, 111 (3): 396-410.
- Boztepe H. (1994). İlköğretim Çağındaki Çocukların Bedensel ve Sosyal Gelişmelerinde Beden Eğitimi ve Sporun Önemi. *Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, Ankara, Milli Eğitim Basımevi: 361-7.*
- Bulut H, Doğar Ç. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1): 13-27.
- Büyüköztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (15. Baskı). Ankara, Pegem A Yayıncılık: 185.
- Chen Y, Hoshower LB. (2003). Students Evaluation Of Teaching Effectiveness: An Assessment Of Student Perception And Motivation. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 28(1): 71-88.
- Cohen J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, 2th ed. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Çelikten M, Şanal M, Yeni Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 207-237.
- Demirhan G, Coşkun H, Altay F. (2002). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Niteliklerine İlişkin Görüşler, *Eğitim ve Bilim*, 27(123): 35-41.
- Fraenkel JR, Wallen NE, Hyun HH. (2012). *How To Design And Evaluate Research In Education*, 8th ed. New York, McGraw-Hill: 366.
- Işık A, Çiltaş A, Baş F. (2010). Öğretmen Yetiştirme Ve Öğretmenlik Mesleği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (1): 53-62.
- İşler H. (2001). *Beden Eğitimi ve Spor Bilgileri Rehber Kitabı*, Ankara, Lazer Ofset Matbaa: 2-76.

- Karaca Y, Filiz B. (2020). Physical Education And Sports Course Value Orientations Of Secondary School Students . *Journal of Theoretical Educational Science* , 13 (4) , 716-730 . Doi: 10.30831/akukeg.757285.
- Karakaya A, Kılıç İ, Uçar M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Niteliklerine Yönelik Görüşleri, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2: 40-55.
- Martens R. (1998). Successful Coaching, (Çeviri: Büyükonat T. Başarılı Antrenörlük), (1. Baskı). İstanbul, Beyaz Yayınları: 11.
- Memişoğlu SP. (2005). Lise Öğrencilerinin Sınıf Ortamında Öğretmen Davranışlarına İlişkin Görüşleri. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Denizli, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi: 468-470.
- Oğuz A. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Akademik Öz Yeterlilik İnançları. VIII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu, 21-23 Mayıs: 15-28.
- Orth U, Robins WR. (2014). The Development Of Self-Esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 2 (5): 381-387.
- Riggs I, Enochs L. (1990). Toward The Development Of An Elementary Teacher's Science Teaching Efficacy Belief Instrument. *Science Education*, 74(6): 625-638.
- Saracaloğlu AS, Gencel İE, Çengel M. (2011). Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Açısından Lise Öğretmenlerinin Öğretme Sürecindeki Yeterlilikleri, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2): 77-99.
- Senemoğlu N. (2012). Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlilikleri, http://yunus.hacettepe.edu.tr/~n.senem/makaleler/ogretmen_yeterli.htm. Erişim Tarihi: 18.12.2018.
- Stein MK, Wang MC. (1988). Teacher Development And School Improvement: The Process Of Teacher Change. *Teaching & Teacher Education*, 4(2): 171-187.
- Şişman M, Acat MB. (2003). Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1): 235-250.
- Tunca N, Alkın Şahin S. (2014). Öğretmen Adaylarının Bilişötesi (Üstbiliş) Öğrenme Stratejileri İle Akademik Öz Yeterlilik İnançları Arasındaki İlişki. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4 (1): 47-56.
- Uysal İ, Kösemen S. (2013). Öğretmen Adaylarının Genel Öz-Yeterlilik İnançlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 2(2): 217- 226.

- Ünlü H, Sünbül AM. (2008). Aydos L. Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9: 23-33.
- Üstünlüoğlu E, Can S. (2012). Student Evaluation Of Teachers: A Case Study At Tertiary Level. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 3(4): 92-99.
- Yalçın M. (1991). Beden Eğitimi ve Sporun Milli Eğitim Bütünlüğü İçerisindeki Yeri, 1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, 19-21 Aralık, Ankara, Milli Eğitim Basımevi: 65-68.
- Yapan HT. (1992). Beden Eğitimi Dersinde Ahlaki Eğitim. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Yazıcı H. (2009). Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları Ve Temel Tutumlar: Kurumsal Bir Bakış, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1): 33-46.
- Yılmaz E, Tomris G, Kurt AA. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özyeterlik İnançları Ve Teknolojik Araç-Gereç Kullanımına Yönelik Tutumları: *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6 (1): 1-26.

